

РОБЪРТ ШЕКЛИ

ПЛАНЕТАТА НА ШПИОНИТЕ

Превод от английски: Александър Хрусанов, 1982

chitanka.info

Сега действително попаднах в беда, по-голяма беда, отколкото съм си мислил, че е възможно. Трудно е да обясня как стигнах до тази бъркотия, така че май ще е най-добре да започна от началото.

Веднага след като завърших търговски техникум през 1991 г., се настаних на добра работа — сглобявах сфинксови вентили на конвейера за космически кораби на фирмата „Старлинг“. Истински обичах големите кораби, които излитаха с гръм към съзвездието Лебед, звездата Алфа от Кентавър и всички други места, за които слушаме в новините. Бях млад човек с бъдеще, имах приятели и дори познавах няколко момичета.

Но нищо не излезе.

Работата беше прекрасна, но не можех да се проявя по най-добрия начин заради скритите камери, насочени към ръцете ми. Не че имах нещо против самите камери; дразнеше ме бръмченето им. Не можех да се съсредоточавам.

Оплаках се на Службата за вътрешна сигурност. Казах им: слушайте, защо да не мога и аз да имам нови, тихи камери като всички други? Но те бяха прекалено заети, за да предприемат нещо.

После започнаха да ме безпокоят голям брой дребни неща. Като например записващото устройство в телевизора ми. От ФБР въобще не го бяха регулирали както трябва и то цяла нощ свистеше. Оплаквах се стотици пъти. Казах им: слушайте, ничие устройство не свисти така. Защо моето да свисти? Но те винаги ми отвръщаха с все същата песен за спечелване на студената война и че не можели да угодят на всички.

Подобни неща карат човека да се чувства непълноценен. Заподозрях, че моето правителство не се интересува от мен.

Да вземем например шпионина ми. Бях заподозрян категория „18Д“ — в същата група с вицепрезидента — и даваше правото да бъде наблюдаван от време на време. Но определеният ми шпионин, изглежда, се смяташе за киноартист, защото винаги носеше омазнен шлифер и нахлупена над очите широкопола шапка. Беше слаб, нервен тип и ме следваше буквално по петите, защото се страхуваше да не ме изгуби.

Е, полагаше усилия човекът. Шпионирането е област с голяма конкуренция, така че без да искам, го съжالياвах — толкова неопитен беше. Но връзката с него създаваше неудобства. Когато се появявах с него, надвиснал над гърба ми, моите приятели се побъркваха от смях.

— Бил — викаха ми те, — не можеш ли да си намериш нещо по-добро?

А приятелките ми твърдяха, че от вида му ги полазвали тръпки.

Естествено, отидох в Сенатския комитет за разследвания и им рекох: слушайте, защо не ми дадете обучен шпионин, каквито имат приятелите ми?

Отвърнаха ми, че ще се погрижат, но си знаех, че нямам достатъчно тежест, за да ги убедя.

Всички тези дребни неща ме дразнеха и всеки психолог ще ви каже, че не е нужно нещо голямо, за да откачи човек. Бях се разболял, защото не ми обръщаха внимание, боледувах, защото ме пренебрегваха.

Именно тогава започнах да се замислям за далечния космос. Там горе се простират милиарди квадратни километри празно пространство, осеяно от прекалено много звезди, за да могат да се изброят. Имаше достатъчно планети от земен тип за всеки мъж, жена или дете. Трябваше да се намери някое кътче и за мен.

Купих си Светлинното ръководство на вселената и изпокъсан пътеводител на Галактиката. Изчетох учебника по гравитационни приливи и Междוזвездните пилотски карти. Накрая реших, че съм набрал достатъчно познания.

Вложих всичките си спестявания в покупката на стар звезден клипер „Крайслер“. Тази антика изпускаше кислород от всичките си шевове. Атомната ѝ батерия беше несигурна, а подпространствените ѝ двигатели можеха да те захвърлят почти навсякъде. Корабът беше опасен, но рискувах само собствения си живот. Поне така си мислех.

И така, извадих си паспорт, получих синьо разрешително, червено разрешително, удостоверение за регистрация, ваксинирах се срещу космическа болест и получих удостоверение за дератификация. В завода получих последната си надница и магнах с ръка на камерите за сбогом. В жилището опаковах дрехите си и се сбогувах със записващото устройство. На улицата стиснах ръката на бедния ми шпионин и му пожелах щастие.

Бях изгорил мостовете зад себе си.

Оставаше ми само да получа последното разрешително и затова се втурнах към Службата за окончателни разрешителни. Един

чиновник с бели ръце и загар от ултравиолетова лампа ме изгледа със съмнение.

— Къде искате да отидете? — ме попита той.

— В космоса — отвърнах аз.

— Разбира се. Но къде в космоса?

— Още не зная — заявих аз. — Просто в далечния космос. В свободното космическо пространство.

Чиновникът въздъхна уморено.

— Ако искате да получите разрешително, ще трябва да отговорите по-точно. На планета в американския космос ли искате да се установите? Или желаете да имигрирате в британския космос? Или във френския? Или в холандското космическо пространство?

— Не знаех, че космическото пространство е притежание — рекох аз.

— В такъв случай сте поизостанал от съвременността — ме уведоми той със снизходителна усмивка. — Съединените щати обявиха за свое цялото космическо пространство между координатите 2ХА и ДВ2, с изключение на сравнително малък сегмент, който е притежание на Мексико. Съветският съюз притежава космоса между координатите ЗДВ и Ю2. Следват Белгийската зона, Китайската зона, Нигерийската зона...

— Къде е свободното космическо пространство? — прекъснах го аз.

— Няма такова.

— Ама никакво ли? Докъде се простират границите?

— До безкрайност — отговори ми гордо той.

За миг се обърках. Въобще не бях предполагал, че може да се притежава всяка частица от безкрайното космическо пространство. Но си беше доста естествено. Всъщност все някой трябваше да го притежава.

— Искам да замина за американския космос — заявих аз. Тогава решението ми изглеждаше без значение, макар след това да се окаже, че не е така.

Чиновникът кимна мрачно. Провери досието ми още от петгодишната ми възраст — нямаше смисъл да се връща по-назад — и ми издаде окончателно разрешение.

В космодрума бяха приготвили кораба ми и успях да излятя, без да спускам нито една тръба. Едва когато Земята се превърна в точица и изчезна, осъзнах, че съм сам.

* * *

След петдесетчасов полет правех обичайната проверка на записите, когато забелязах, че един от чувалите със зеленчуци имаше по-различна форма от другите. Отворих го и там, където трябваше да се намират петдесет килограма картофи, открих едно момиче.

Пътник без билет. Зяпнах я с раззината уста.

— Ей — рече тя, — ще ми помогнете ли да се измъкна? Или ще предпочетете да затворите чувала и да ме забравите?

Помогнах ѝ да излезе.

— Картофите са ви на буци — каза тя.

Можех да кажа същото и за нея, и то с одобрение. Беше стройно момиче, косата ѝ имаше червеникаворусия оттенък на пламъците от реактивен двигател, лицето ѝ беше нахакано и изцапано; имаше замислени сини очи. На Земята с удоволствие бих изминал десетина километра, за да се срещна с нея. В космоса не бях толкова сигурен дали бих го сторил.

— Може ли да ми дадете да хапна нещо? — помоли тя. — Откакто излетяхме, съм яла само сурови моркови.

Направих ѝ сандвич. Докато ядеше, я попитах:

— Какво търсите тук?

— Няма да ме разберете — отвърна тя между две хапки.

— Всичко ще разбере.

Тя отиде до един от илюминаторите и се загледа навън в звездното представление — повечето бяха американски звезди, — което показваше светлините си в американското космическо пространство.

— Искан да бъда свободна — обясни тя.

— Какво?

Момичето се отпусна уморено върху койката ми.

— Предполагам, че ще ме наречете романтичка — започна тя тихо. — Аз съм от онези глупачки, които посред нощ си рецитират

сами стихотворения и се разплакват пред някоя абсурдна мъничка статуетка. Жълтите есенни листа ме карат да се разтрепервам, а росата по някоя зелена ливада ми напомня сълзите на цялата Земя. Моят психиатър твърди, че не съм съвсем нормална.

Затвори очи от умора; разбирах я напълно. Доста уморително е да престоиш петдесет часа в чувал за картофи.

— Земята започна да ми дотяга — продължи тя. — Не можех да я понасям... организираността, дисциплината, лишенията, студената война, горещата война, всичко. Исках да се смея в свободен въздух, да тичам из зелени ливади, да се разхождам необезпокоявана през тъмни гори, да пея...

— Но защо мен избрахте?

— Вие се отправихте към свободата — отвърна тя. — Ако настоявате, ще ви напусна.

В космическото пространство предложението ѝ прозвуча доста глупаво. А не можех да си позволя да изразходвам гориво, за да я върна.

— Можете да останете — успокоих я аз.

— Благодаря ви — отвърна тя тихичко. — Вие ме разбирате.

— Добре, добре — рекох аз. — Но ще трябва да си изясним някои неща. Преди всичко...

Но тя бе заспала на койката ми с доверчива усмивка на устните.

Веднага претърсих ръчната ѝ чанта. Намерих в нея пет червила, една пудриера, шише парфюм „Венера V“, книжка със стихотворения и значка с надпис „Специален агент ФБР“.

Подозирах го, разбира се. За момичетата не е характерно да говорят така, но за шпионите е обичайно.

Беше приятно да узная, че правителството ми продължава да полага грижи за мен. Така вече не се чувствавах толкова самотен в космическото пространство.

* * *

Корабът се носеше в дълбините на американския космос. Като работех по петнадесет часа на денонощие, успях да крепя цял подпространствения двигател, да поддържам достатъчно охладена

атомна батерия и да опазвам херметичността на всичките корабни шевове. Мейвис Одей (както се наричаше моята шпионка) приготвяше яденето, грижеше се за домакинството и криеше малки камери из целия кораб. Те бръмчаха отвратително, но аз се правех, че не ги забелязвам.

При тези обстоятелства обаче отношенията ми с мис Одей бяха съвсем благоприлични.

Пътешествието продължаваше нормално — дори бяхме щастливи, — когато внезапно се случи нещо.

Бях задрямал над пулта за управление. Внезапно силен блясък избухна от дясната страна на носа. Отскочих назад и съборих Мейвис, която тъкмо зареждаше с филм своята камера номер три.

— Извинявай — рекох аз.

— О, можеш винаги да ме тъпчеш — отвърна тя.

Помогнах ѝ да се изправи. Гъвкавата ѝ близост беше опасно приятна, а изкусителният лъх на „Венера V“ погъделичка ноздрите ми.

— Можеш вече да ме пуснеш — подметна тя.

— Зная — отвърнах и продължих да я държа. Съзнанието ми беше възбудено от близостта ѝ и се чух да казвам:

— Мейвис, не те познавам от дълго, но...

— Да, Бил? — попита тя.

В мигновената си лудост бях забравил отношенията ни на заподозрян и шпионин. Не зная какво бих могъл да издрънкам. Но точно тогава извън кораба избухна втора светлина.

Пуснах Мейвис и се втурнах към пулта за управление. С мъка успях да включа стария клипер на празен ход и се огледах.

Вън, сред безкрайния вакуум на космоса, се виждаше парче скала. Върху него стоеше момче, облечено в скафандър, в едната си ръка държеше кутия сигнални ракети, а в другата кученце в малък скафандър.

Бързо го вкарахме в кораба и разкопчахме скафандъра му.

— Кучето ми... — каза момчето.

— Нищо му няма, синко — успокоих го аз.

— Ужасно съжалявам, че ви се натрапих така — извини се то.

— Няма нищо — казах аз. — А какво правеше там?

— Сър — поде момчето с тънък глас, — ще трябва да започна от самото начало. Баща ми беше пилот-изпитател на космически кораби и

загина геройски, докато се опитваше да преодолее светлинната бариера. Майка ми наскоро се омъжи повторно. Сегашният ѝ съпруг е едър мъж с черни коси, тесни, подвижни очи и силно стиснати устни. Доскоро работеше като продавач на панделки в голям универсален магазин.

Още от началото моето присъствие не му беше приятно. Предполагам, че с русите си къдри, широките си овални очи и веселия си характер съм му напомнял за починалия си баща. Отношенията мъждееха и се развиваха на пристъпи. После почина един от чичовците му (при подозрителни обстоятелства) и той наследи имения в британското космическо пространство.

Поради това излетяхме с нашия космически кораб. Веднага щом стигнахме до тази пустинна област, той каза на майка ми: „Рейчъл, той е достатъчно възрастен, за да се погрижи сам за себе си.“ Майка ми отвърна: „Дърк, той е толкова млад!“ Но моята усмихваща се майка с меко сърце не можеше да се опре на непреклонната воля на мъжа, когото никога няма да нарека „татко“. Той ми облече скафандъра, бутна в ръцете ми кутия сигнални ракети, напъха Фликър в неговото скафандърче и каза: „Днес всяко момче може да се справи добре в космоса.“ „Сър — отвърнах аз, — на разстояние двеста светлинни години няма никаква планета.“ „Ще се справиш“ — захили се той и ме изхвърли на това парче скала.

Момчето спря, за да си поеме дъх, а кучето му Фликър ме погледна с влажните си овални очи. Дадох на кучето купа попара с мляко и се загледах в момчето как яде сандвич с фъстъчено масло. Мейвис отнесе хлапака в спалното помещение и нежно го сложи в леглото.

Върнах се при пулта за управление, задвижих отново кораба и включих разговорната уредба.

— Събуди се, малък идиот! — чух да казва Мейвис.

— Остави ме да поспя — отвърна момчето.

— Събуди се! Какво има предвид Комитетът по разследвания, като те изпраща тук? Не разбираш ли, че това е случай на ФБР?

— Прекатегоризиран е в заподозрян от категория „10-F“ — обясни момчето. — А това налага пълно наблюдение.

— Да, но нали аз съм тук — викна Мейвис.

— Ти не се справи особено добре с последния си случай — подметна момчето. — Съжалявам, мис, но сигурността е над всичко.

— Значи те са те изпратили — рече Мейвис и захлипа. — Дванадесетгодишно дете...

— Ще навърша тринадесет след седем месеца!

— Дванадесетгодишно дете! А толкова усилия положих! Учих, четох книги, дори посещавах курсове, слушах лекции...

— Неприятно е — съгласи се съчувствено момчето. — Лично аз искам да стана летец-изпитател на космически кораби. На моята възраст това е единственият начин да набера летателни часове. Смяташ ли, че ще ми позволи да управлявам кораба?

Изключих разговорната уредба. Трябваше да се чувствавам превъзходно. Наблюдавах ме двама постоянни шпиони. Искан да кажа, че се бях превърнал в истинска личност, някой, който трябва да се следи.

Но истината беше, че шпионите ми бяха само едно момиче и едно дванадесетгодишно дете. Сигурно са ги извадили от последните си резерви тия двамата, за да ми ги изпратят.

Моето правителство по своя си начин продължаваше да не ми обръща внимание.

* * *

Остатъкът от полета премина добре. Младият Рой, така се казваше момчето, се зае с управлението на кораба, а кучето му седеше с изострено внимание в седалката на втория пилот. Мейвис продължаваше да готви и да се занимава с домакинството. Аз прекарвах времето си, като укрепвах шевове на кораба. Бяхме напълно щастлива група от заподозрян и шпиони като всяка друга подобна група.

Открихме една ненаселена планета от земен тип. Мейвис я хареса, защото беше малка и доста мила, със зелени поля и мрачни гори, за каквито бе чела в книжките си със стихотворения. На младия Рой му харесаха бистрите езера и планините, които бяха подходящо високи, за да се катери по тях малко момче.

Кацнахме и започнахме да се настаняваме.

Младият Рой веднага се заинтересува от животните, които съживих от замразяване. Самоназначи се за пазител на кравите и конете, за повелител на патиците и гъските, за защитник на прасетата и кокошките. Толкова беше зает с тях, че докладите му до сената постепенно изредяха и накрая спряха напълно.

Всъщност не може да се очаква нещо повече от шпионин на неговата възраст.

А след като издигнах куполите и засадох набързо няколко акра, двамата с Мейвис тръгнахме на дълги разходки из тъмните гори и по яркозелено-жълтеникавите поля покрай тях.

Един ден си взехме храна и закусихме край малък водопад. Мейвис беше разпуснала косата си по рамената, а в сините ѝ очи блестеше очарование. Видът ѝ съвсем не беше на шпионка и трябваше непрекъснато да си напомням какви са съответните ни роли.

— Бил — поде тя след малко.

— Да?

— Нищо. — Тя подръпваше една тревичка.

Не можех да си го обясня. Но ръката ѝ се приближи към моята.

Пръстите ни се докоснаха и не се разделиха.

Дълго мълчахме. Никога не съм бил толкова щастлив.

— Бил?

— Да?

— Бил, скъпи, би ли могъл някога...

Никога няма да узная какво искаше да каже и какво щях да отговоря. В този миг тишината беше нарушена от рева на реактивни двигатели. От небето се спусна космически кораб.

* * *

Пилотът му Ед Уолъс беше белокос мъж с широкопола шапка и омазнен шлифер. Беше техник от фирмата „Чистеч“, която се занимаваше с пречистването на водите на цели планети. Тъй като не се нуждаех от услугите му, той ми благодари и отлетя.

Но не отиде надалеч. Двигателите му се превъртяха и спряха сякаш завинаги.

Прегледах задвижващия механизъм и открих, че се е повредил един сфинксов вентил. С ръчните инструменти можех да му направя нов за около един месец.

— Ужасно неприятно — измърмори той. — Предполагам, че ще се наложи да остана тук.

— Така предполагам — рекох аз.

Огледа със съжаление кораба си.

— Не мога да разбера как се е случило — каза той.

— Може би сте поразвали вентила, когато сте го рязали с ножовка — подхвърлих аз и се отдалечих. Бях забелязал издайническите следи.

Мистър Уолъс се направи, че не ме е чул. Същата вечер подслушах доклада му по междузвездното радио, което работеше превъзходно. Колкото и странно да е, фирмата му не беше „Чистотеч“, а Централното разузнавателно управление.

* * *

Мистър Уолъс се оказа добър майстор градинар, макар и да прекарваше доста време да дебне наоколо с камера и бележник в ръка. Присъствието му подтикна младия Рой към по-големи усилия. Двамата с Мейвис престанахме да ходим из тъмната гора и сякаш нямаше вече време да се върнем към жълтозелените поля, за да довършим някои недовършени фрази.

Но малкото ни селище преуспяваше. Дойдоха и други посетители. Посетиха ни един мъж със съпругата си от Районната инспекция за сигурност, които се представиха за пътуващи берачи на плодове. Те бяха последвани от две момичета фотографи, тайни представители на Изпълнителното информационно бюро, а след това се появи един млад журналист, който всъщност беше от Съвета за космически морал на щата Айдахо.

Когато настъпваше времето да си тръгва, всеки от тях получаваше повреда в сфинксовия вентил.

Не знаех дали да се чувствавам горд или засрамен. Половин дузина агенти ме следяха — но всичките бяха второ качество. И неизменно след няколко седмици, прекарани на моята планета, те се

заемаха със селскостопански труд, а шпионските им напъни заглъхваха напълно.

Преживях тежки мигове. Представих си, че съм нещо като опитно животно за новаци, някой, с когото да се поупражняват. Бях заподозрян, когото подхвърляха на твърде стари или млади, неефикасни, малоумни или просто некомпетентни шпиони. Представих си, че съм нещо като заподозрян, с който шпионите се пенсионираха, заместител на пълната пенсия.

Но не се тревожех много. Все пак имах известно положение, макар то трудно да можеше да се определи с точност. Бях много пощастлив, отколкото някога съм бил на Земята, а шпионите ми бяха приятни и разбрани хора.

Малката ни колония беше щастлива и в безопасност.

Мислех си, че така ще бъде завинаги.

* * *

После през една съдбовна нощ настана необичайна дейност. Изглежда, че пристигаха важни съобщения, защото всички приематели бяха включени. Бях принуден да помоля няколко шпиони да използват заедно по един апарат, за да не прегори генераторът ми.

Накрая всички приемници бяха изключени и шпионите проведоха съвещание. Чувах ги да си шепнат до късно през нощта. На следващата сутрин се бяха събрали всичките във всекидневната, а лицата им бяха унили и мрачни. Мейвис пристъпи напред в качеството си на техен говорител.

— Случи се нещо ужасно — уведоми ме тя. — Но най-напред трябва да ти съобщим нещо. Бил, никой от нас не е това, за което се представя. Всички сме правителствени шпиони.

— Така ли? — възкликнах аз, като не исках да нараня ничии чувства.

— Вярно е — настоя тя. — Всички те шпионирахме. Бил.

— Така ли? — повторих се аз. — Дори и ти?

— Дори и аз — отвърна нещастно Мейвис.

— А сега всичко свърши — не се въздържа Рой.

Това ме потресе.

— Защо? — попитах аз.

Те се спогледаха. Накрая мистър Уолъс рече, като превишаваше широката периферия на шапката с мазолестите си пръсти:

— Бил, новите проучвания са установили, че този район на космическото пространство не е притежание на Съединените щати.

— На коя страна принадлежи? — осведомих се аз.

— Успокой се — посъветва ме Мейвис. — Опитай се да разбереш. При международните проучвания този сектор е бил пропуснат и сега може да се обяви за притежание на всяка страна. Тъй като ти пръв се засели тук, планетата и няколко милиона километра космическо пространство около нея ти принадлежат, Бил.

Бях прекалено смаян, за да кажа нещо.

— При тези условия — продължи Мейвис — нямаме право да останем тук. Затова незабавно ще отлетим.

— Но не сте в състояние! — извиках аз. — Не съм поправил сфинксовите ви вентили!

— Всички шпиони си носят резервни сфинксови вентили и ножовки — съобщи ми тя тихичко.

* * *

Докато ги наблюдавах как се отправят към корабите, си представих самотата, която ме очаква. Правителството вече нямаше да ме наблюдава. Вече нямаше да чувам стъпки в нощта и като се обърна, да видя зад себе си грейналото лице на някой шпионин. Докато работя, вече няма да ме успокоява бръмченето на стара камера, нито ще ме приспива свистенето на неизправно записващо устройство.

И въпреки това изпитвах по-голямо съжаление към тях. Тези бедни, ревностни, непохватни, препъващи се шпиони се връщаха в забързания ефикасен свят на конкуренцията. Къде щяха да намерят друг заподозрян като мен или друга планета като моята?

— Сбогом, Бил — рече Мейвис и ми подаде ръка.

Гледах я как се отправя към кораба на мистър Уолъс. Едва тогава съзнах, че тя вече не е моя шпионка.

— Мейвис! — викнах аз. Тя се обърна към кораба. Хванах я за ръката. — Чакай. Бях започнал да ти казвам нещо на кораба. Отново

искаха да ти го кажа край водопада.

Тя се опита да се освободи. Изграчих съвсем неромантично:
— Мейвис, обичам те.

Тя падна в прегръдките ми. Целунахме се, казах ѝ, че нейният дом е тук, на тази планета с нейните тъмни гори и жълто-зелени поля. Тук, при мен.

Тя беше прекалено щастлива, за да говори.

След като Мейвис остана, младият Рой също промени решението си. Зеленчуците на мистър Уолъс тъкмо започваха да съзряват и той пожела да се грижи за тях. И всеки от другите имаше по някакво задължение, от което не можеше да се откаже.

И ето ме мен — владетел, крал, диктатор, президент, каквото си избира да се наричам. Вече започват да прииждат шпиони от всички страни, не само от Америка.

Скоро ще трябва да започна внос на храна, за да изхраня всичките си поданици. Но другите владетели започват да ми отказват всякаква помощ. Мислят, че подкупвам шпионите им да дезертират.

А аз не го правя, заклевам се. Те просто идват.

Не мога да си подам оставката, защото планетата ми принадлежи. А сърцето не ми дава да ги отпращам. Вече не зная какво да правя.

След като цялото население се състои от бивши правителствени шпиони, би могло да се предположи, че няма да ми бъде трудно да образувам собствено правителство. Но те въобще не ми сътрудничат. Аз съм абсолютен владетел на планета, населена с фермери, скотовъдци, овчари, така че едва ли ще гладуваме. Но не е това най-важното. Важното е как, по дяволите, ще управлявам?

Нито един от тези хора не иска да шпионира за мен.

Публикувано в списание „Наука и техника“, броеве 9,10/1982 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.